

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Elena Braškienė
RG-50.473*0112

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Pirmiausia norėjau paprašyti, kad prisistatytumėte. Koks jūsų vardas ir pavardė?

Elena Braškienė: Esu Elena Braškienė.

Alicija Žukauskaitė: O kurių metų gimimo?

Elena Braškienė: 1921 metų rugpjūčio 24-tą.

Alicija Žukauskaitė: O kur jūs gimėte?

Elena Braškienė: Gimiau toli nuo čia, pase Gižių kaimas vadinosi, pase buvo rašoma.

Alicija Žukauskaitė: Bet tai buvo Giedraičių apylinkė?

Elena Braškienė: Taip, Giedraičių.

Alicija Žukauskaitė: Ir kur gyvenote prieš karą?

Elena Braškienė: Visur trankėmės, neturtingi buvom. Paskui išėjo toks įstatymas, kad...

Mama iš savo motinos, mama buvo iš turtingų namų, bet susilaukė dviejų vaikų ir mirė.

Mama liko septynių savaičių. Našlaitė, niekas nenorėjo pažinot, ištekėjo už vargingo /techninė pauzė/

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs minėjote, kad mama gavo žemę.

Elena Braškienė: Ištekėjo už neturtingo (žmogaus). O kažkur 1934 metais... 1925 metais išėjo įstatymas, kad gali po motinos (mirties) dalį atsiimti. Tai atsiėmė dalį tos žemės, ir mes atėjom į Kopūstiškį, nuo čia kilometras. O vėliau Giedraičiuose nuomojom namą ir Giedraičiuose gyvenom. Buvau devynerių metų, kai grįžom į Kopūstiškį.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, Giedraičių apylinkėj ar daug buvo žydų prieš karą?

Elena Braškienė: Giedraičiuose buvo daug, o apylinkėj buvo Smailiai (miestelis), gal dar melioracijos neišsklaidyti, ten buvo dvi šeimos žydų. Būdavo, pro čia jie į turgų važiuoja. Jie taip vargingai gyveno. O Giedraičiuose irgi visokių buvo, - kurie gerai gyveno, kurie vargingai gyveno. Visus, galima sakyti, pažinojom. Nebepprisimenu vardų, pavardžių, bet pažinojau, ypač mano amžiaus mergaites, berniukus pažinojau. Miestelyje katalikų namų buvo mažai, žydų daug buvo. Bet visi sugyvenom gerai, nebuvo jokių nesusipratimų.

Alicija Žukauskaitė: Ar buvo žydų mokykla Giedraičiuose?

Elena Braškienė: Buvo. Pirmiausia buvo kartu su ta mūrine, kuri yra Giedraičiuose. O žinot, visokių berniukų atsiranda. Pradėjo skriaust tuos žydukus. Dviejų aukštų (mokykla). Tai iš viršaus vandens papila, tai ką... Tai paskui išėjo (persikėlė), kur yra mūrinis namas dviejų aukštų. Tai čia padarė mokyklą.

Alicija Žukauskaitė: Žodžiu, atsiskyrė žydų mokykla.

Elena Braškienė: Atsiskyrė.

Alicija Žukauskaitė: O kai jūs mokėtės, jūsų klasėj buvo žydų?

Elena Braškienė: Ne. Jų kažkaip ir mokytojai buvo atskiri, ir klasės atskiros. Kartu nesimokėm.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, kas atsitiko su tais žydais, kai karas prasidėjo?

Elena Braškienė: Oi, baisu, negaliu net pasakot... Pirmučiausia pradėjo tokius, kurie protingesni, amatininkai, kalvis buvo toks geras... Vieną kartą užėjo vokiečiai, ir dingo jie iš namų, dingo, ir niekas nežinojo kur. O paskui antrą kartą atsimenu, tik kalbos nuėjo, kad Chaikelio nėra, paskui Gutmano nėra. Jis buvo mašinų „SINGER“ (pardavėjas), pristatinėjo mašinas, kas norėjo, iš jo pirkto, senas keitė. Nu, tai to nėra, to nėra Giedraičiuose jau. O paskui vieną kartą aš nuėjau karvių melžti ir išgirdau baisų moteriškų balsų riksmą. Riksmą, rėkimą baisiausią. O mūsų karvės buvo netoli Giedraičių priištos. O per ežerą labaiėjo garsas. Tai aš išgirdusi mečiau tuos kibirus, parbėgau namo, sakau, mama, kažkas Giedraičiuose (darosi). Saulutė jau leidosi. Su

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

mama kartu nuėjom tas karves melžt, ir girdėjosi. Paskui nurimo staiga tos moterys. Paskui tik išgirdom kalbas, kad jaunimą, vyrus suėmė, moteris tik paliko. Jas suvarė į namus, o vyrus kažkur išvežė. O kur, tai aš nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Tai tas klyksmas buvo dėl vyrų?

Elena Braškienė: Dėl vyrų.

Alicija Žukauskaitė: Kai jūs išgirdot, kad klykia, kaip jūs galvojote, kas klykia?

Elena Braškienė: Nu, kas? Kaip tie dingo, tai dabar, galvojau, jau kitus. O per ežerą taip girdėjosi, ojej, vardus minėjo moterys savo vyrų, vaikai rėkė.

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs galėjote netgi žodžius kažkokius girdėti?

Elena Braškienė: Girdėjosi per ežerą, girdėjosi.

Alicija Žukauskaitė: Kokie tai buvo žodžiai?

Elena Braškienė: Viena rėkė – Abram, kita rėkė – Isaj, kita – vėl... Ten visokie buvo susimaišę garsai. Aš, kibirus pametus, bėgau per krūmus, tai paskui mažai ką ir girdėjau.

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs girdėjot minint žydiškus vardus?

Elena Braškienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: O kokia kalba?

Elena Braškienė: Žydų kalba, jie savaip kalbėjo, ne lietuviškai. Ir paskui rytdieną nuėjau į Giedraičius, visur švaru, gražu, nė vieno žmogaus. Vaikšto tik kurie katalikų namuose buvo, ir ant namų juodu dažu užrašyta „Juden“. Nu, ir buvo tylu kelias dienas. Paskui jau leido moterims vaikščioti.

Alicija Žukauskaitė: O tie namai buvo uždaryti?

Elena Braškienė: Uždaryti, ir langinės uždarytos.

Alicija Žukauskaitė: O moterys buvo namuose?

Elena Braškienė: Namuose. Ar jos ten visos buvo suvarytos, tai to nežinau. Tik žinau, kad ant namų tos raidės juodos užtepliotos. Paskui leido išeiti ir moterim, juk reikia valgyt nupirkti ar ten ko. Tai ant nugarų žvaigždės geltonos buvo prisiūtos ant bliuzių, ant vatinukų. O koks tai laikas buvo, tai aš ir neatsimenu, koks mėnuo tai buvo. Vasara, vasara...

Alicija Žukauskaitė: Ir jūs matydavote, kaip jos vaikšto po miestelį su žvaigždėm?

Elena Braškienė: Su žvaigždėm.

Alicija Žukauskaitė: Ir jos buvo jūsų pažystamos?

Elena Braškienė: Pažystamos. Aš miestelyje mokinausi būti siuvėja kartu su tokia Sora. Mes ir žaidėm kartu dar mažos su lėlėm. Sakau, ji mane dar išmokė dainelių savo žydiškų (juokiasi ir dainuoja fragmentą). Gal aš ir ne taip ištariu... (juokiasi). Tai va. O paskui, dar aš tada namuose buvau, išvarė pastotes (vežimus, kinkomus arkliais) kažkur vežt žydų šeimas, ir mano vyrą išvarė. Moteris su vaikais, vyrų nebuvo. Ir mano vyras vežė.

Alicija Žukauskaitė: Šitas moteris iš Giedraičių?

Elena Braškienė: Iš Giedraičių vežė į Ukmergę. O mano vyras buvo labai geras, labai gailestingas. O jam pasitaikė vežti tą, kur aš pas siuvėją būdama visada pas juos pirkti (eidavau). Grįžęs jis sako: Jankelienę vežiau su sūnum ir dukrele. Sako, puodus susikrovė, maistą valgyti, uogienes, viską. Nuvežė jis, o kartu važiavo vokietis, turbūt, su ginklu vežime. Jau aš ir neprisimenu. Prie Ukmergės buvo kažkoks dvaras, nuvežė ir juos iškėlė į kiemą. Mūsų buvo arklys labai geras, tai sako, pats pirmas ir važiavau. Iškėlė, iškėlė ir pasakė, važiuok namo. Tai maniškis nieko nelaukęs, nei draugų, nei ko (grįžo).

Tokia situacija, sako, pažystami, ta Gordonienė (ar Jankelienė?) tokia graži moteris. O tie vaikai –Iršukas ir Riva vardai buvo. Būdavo, pamato mane, iš bažnyčios per miestelį

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

einu, tai atbėga. Labai jau mes sugyvenom. Tai nenorėjo net kalbėt, kitą dieną tik kalbėjo. Nu, ir išvežė tada juos visus, o kur jie dėjosi, nežinau. Aš jau buvau ištekėjusi, dar savo vaikų neturėjau. Paskui pas mus atėjo, - vieną kartą vakare beldžiasi kažkas į duris jau sutemus. Išėjo vyras – kas čia gali belstis taip vėlai? Nugi pradaro duris, o ten vaikutis va tokio didumo. Anolikas, rodos, buvo jo pavardė, o jo tėvas buvo – Srolku vadindavo. O jis jo sūnus. Tai Sroliukas, Sroliukas – vadindavom. Nu, tai ką, pas mus pabuvo, o mes prie pat kelio, va šitas namas ant posūkio, prie pat kelio. Jėzau, kur jį slėpt, kur jį slėpt? O vaikas gi, mes ant pečiaus užkišam, jis nuo pečiaus lipa, nori vaikščiout, jis nesupranta. Tai nežinau, ar dvi savaites pabuvo, ar kiek, paskui sakom, Sroliuk, eik tu kur nors, rasi pažystamų, pabuvęs vėl ateisi. Tu matai, kaip eina ginkluoti su šunimis vokiečiai, ir joja raiti, iš žmonių arklus paėmę. Nu, tai išėjo. Jis daug kur buvo. Paskui po karo buvo atėjęs, toks jau paaugęs, geras, sako, Ukmergėj įsitaisiau stalium mokyti. Sakiau, Sroliuk, atvažiuok kada išėiginės dienos, bet negrižo. Vieną laiškutį turėjom, kad gerai įsitaisiau, viskas sekasi gerai. Tai paskui atsiuntė laišką į Molėtus. Man iš Molėtų tokia Antanavičienė paskambino, pakalbėjom. Išvardinti tokie, tokie (kaimynai). Ir žinot, tam pačiam kaime keturiose gryčiose jis buvo, o mes nieko nežinojom. Baisu taip buvo, kad jeigu rastų žyduką, pavyzdžiui, pas mus, mums ne vieta. Jau taip buvo baisu. Iki 1945-tų. O 1945-tais jau rusai atėjo. Nukentėjom, mus kareiviai apvogė. Ne tai apvogė, jie vargšeliai, jiems reikėjo autų, kiek mano audeklų supjaustė, kojos jų buvo nutrintos. Alicija Žukauskaitė: Grįžkim į miestelį. Ar jūs matėt, pavyzdžiui, kaip žydus varinėjo, kaip juos saugojo?

Elena Braškienė: Nemačiau. Jau aš buvau baigusi mokyti, namuose jau siuvau. Kilometras nuo miestelio. Neteko matyti. Tiesa, kartą pas siuvėją miestelyje užėjau, ji man kaip antra motina buvo. Tai per langą mačiau, kaip varė du. Minką, tokią mergaitę. Mano labai gera pažystama buvo. Minka, Minka, vadindavau. Ir tokį berniuką, mažesni už ją. Kur dabar Norfa, poliklinika ir vaistinė, tai ten buvo senas namas. Tai per pievą varė. Ant kalno buvo žydų škala (sinagoga), kur dabar yra paminklai ant duobių. Ten škala buvo, per karą sudegė. Sakė, kad Chaikelis, kalvis labai geras buvo, duobėse tose palaidotas. Nemačiau aš to, tik mačiau, kaip tuos vaikus nuvarė. Ir išėjau užspringusi (verkia), kaip man tos Minkos buvo gaila.

Alicija Žukauskaitė: Kiek metų Minkai buvo maždaug?

Elena Braškienė: Nu, mano amžiaus buvo, 17-18 metų, gal nebuvo aštuoniolikos dar.

Alicija Žukauskaitė: O kas ją varė?

Elena Braškienė: Nugi, aš išėjau iš Sakalauskiėnės, ji apsiverkė, aš apsiverkiau, ir ėjau. Išėjau aš iš miestelio, ėjau palei tvorą ir išgirdau šūvius. Atsisukau ir pamačiau liepsną iš duobės. Sustojau ant šaligatvio, čia kaip tik prasideda ežeras, pirmas namas. Atsisukau. Dviese stovėjo. Ir antrą kartą šovė. Vienas išoko į duobę, bet tas ranką padavė ir greitai ištraukė. Gal galvojo, kad kišenėse ras ką nors. Ir pradėjo užkasinėti. Atėjau verkdamą namo.

Alicija Žukauskaitė: Tai tie du, kurie stovėjo, tai buvo tie, kurie šaudė?

Elena Braškienė: Kurie šaudė. O kas jie buvo, tai aš nežinau, nes toli buvo nuo to šaligatvio iki kalno, tai aš neatpažinau.

Alicija Žukauskaitė: Ar tie du, kurie stovėjo ant kalno, buvo tie patys, kurie vedė juos?

Elena Braškienė: Turbūt tie patys, aš nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt tuos žmones, kurie vedė Minką ir jos broliuką?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Elena Braškienė: Ėjo du vyrai, vienas uniformuotas, kitas neuniformuotas. Tik mačiau.

Aš į tuos vaikus žiūrėjau, aš į savo draugę žiūrėjau. Turbūt jie patys ir šaudė.

Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko prabėgo nuo to momento, kai jūs juos pamatėt ir išgirdot šūvius?

Elena Braškienė: Kaip tik toj vietoj tarp namų ir pasimatė man, kai atsisukau.

Alicija Žukauskaitė: Tai ten buvo duobės?

Elena Braškienė: Jau iškastos, paruoštos.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia tos duobės prie sinagogos?

Elena Braškienė: Prie sinagogos. Jau ta sinagoga buvo sudegusi.

Alicija Žukauskaitė: Tai kuriais metais tai galėjo būti? Čia tą pačią vasarą ar vėliau?

Elena Braškienė: Tai taip. 1940 metais užėjo rusai, o 1942 vokiečiai, išvarė rusą ir patys neilgai buvo.

Alicija Žukauskaitė: Tai ta sinagoga sudegė karo pradžioj?

Elena Braškienė: Karo pradžioj. Prisimenu, Kopūstiškėse nešiau tokią komodą su knygom, paskui negalėjau atgal parnešt.

Alicija Žukauskaitė: O ko jūs bijojote?

Elena Braškienė: Kad dega, Giedraičiai dega. Ką mes žinom, mes netoli, tai puolėm viską nešti kiek kas galėjom.

Alicija Žukauskaitė: O tos moterys, kurios vaikščiojo gatvėmis, ar jūs galėdavote pasikalbėti?

Elena Braškienė: Kad jos nesikalbėjo, joms uždrausta buvo. Labas pasakydavom, ir viskas, kurie lietuviškai kalbėjo, o kurios lenkiškai tai dzen dobry. Ir praeidavo, nesustodavo. Jos kur eidavo, taip ir praeidavo.

Alicija Žukauskaitė: Tai kaimas slapstė Sroliuką. O buvo tokių daugiau, kurie išsigelbėjo?

Elena Braškienė: Daugiau aš neprisimenu. Mera tokia buvo, labai graži, o ypač kasos iš po palto būdavo išlindusios. Tai kalbėjo – buvo kunigas Lesevičius (?) toksai Giedraičiuose, tai kalbėjo, kad pas kunigą, kunigas išslapstė Merą. O paskui Vilniuj buvom susitikusios. Ji draugavo su tokiu Vladu Būtėnu iš pašto, jis pašto viršininku buvo, ir susituokė. Vilniuj buvom susitikusios, ji maroženą (ledus) pardavinėjo. Aš jau nebe ta buvau, bet prisiminėm viena kitą. Pakalbėjom kiek, aš klausiu, Mera, o kaip su Vladu? Sako, mes gyvenam. Ir daugiau aš jos nemačiau. Sako, kad kunigas išslapstė ją. Va, tik tą girdėjau, o daugiau nieko nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, o buvo kokie nors gandai apie vietinius gyventojus, kad tas ar anas žydus šaudė ar varinėja? Iš vietinių tarpo ar buvo tokių?

Elena Braškienė: Kalbėjo žmonės, kad ten toks varinėjo ir toks, bet kad išmirę jau.

Alicija Žukauskaitė: O gal jūs pavardes prisimenate?

Elena Braškienė: Tokie ėjo, kurie girtuokliukai. Bronučiuoku kažkokiu vadindavo. O kieno jis buvo sūnus? Jaunystėj ar man galvoj? Girtuokliukas toksai. Tai tas Bronučiuukas, sakė, su vokiečiais susidėjo, paskui Matijošuk kažkoks. Nepažinojau aš jo. Žmonės tarp savęs (kalbėjo), kad Matijošukas, Bronučiuukas susidėjo su vokiečiais, bet jau jie buvo nieko verti tokie. Toks Kostas, tai jis pas žydus tarnavo, pas tokį Jofę. Jis mažo ūgio buvo. O kur jis dingo, tai Dievas žino, ar jį kartu su žydais išvežė, ar kaip, po to nesimatė. Kostas, mažučiuukas, nedaugėlis buvo. Žinot, paskui kai ištekėjau, prasidėjo savi reikalai, sava šeima, vaikai, rusai pradėjo spaust, į kolūkius varyt, taip ir išėjo iš galvos.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, kai prasidėjo karas ir vokiečių okupacija, ar buvo žydų, kurie kažkaip bandė pabėgti?

Elena Braškienė: Neatsimenu. To Gutmano sūnūs Kaune būdavo, kada nekada atvažiuodavo, gražūs tokie berniukai, bet jie slapstėsi turbūt Kaune.

Alicija Žukauskaitė: Tas Sroliukas, kuris pas jus atbėgo, kiek jam metų buvo?

Elena Braškienė: Nu, aš nežinau, dešimt, vienuolika.

Alicija Žukauskaitė: Ar jis jums pasakojo ką nors?

Elena Braškienė: Nieko jis mums nepasakojo. Ką paklausi, teatsako. Jadzė, vyro sesuo, kartu gyveno sumomis. Jie našlaičiai, augo be motinos. Dar Jadzė, būdavo, jį pakalbina, o aš tiesiog užsiėmusi buvau siuvimu, jei ne siuvimu, tai ūkiu. Valgyt paduodam. Dabojam (saugom), kad niekas neitų, leidžiam jam po gryčią palakstyti šen ir ten, kokių žaisliukų. Tik šuo sulėjo, Sroliuk, bėk ant pečiaus, ir bėga jis ant pečiaus. Paskui net buvom tokį urvelį iškasę po stalu virtuvėj, ir kašiką (pintinę) su burokais pastatydavom ant tos skylutės.

Alicija Žukauskaitė: Ir būdavo jis ten?

Elena Braškienė: Pabūdavo. Ilgai gi neišlaikysi po žemėm. Kol praeina kokie nors kareiviai ar prajoja, ar kokie su tais portfeliais. Paimi kašiką, Sroliuk, išlįsk. O koks tikras jo vardas buvo, neatsimenu. Pavardė, atrodo, Anolikas. Daugiausia žydus vadindavo vardais. Daug dingo, man atrodo, į miestus išvažinėjo jaunesni tokie.

Alicija Žukauskaitė: O tos duobės prie sinagogos?

Elena Braškienė: Ten žmonės smėlį imdavo, tai duobės iškastos buvo.

Alicija Žukauskaitė: Tai jos atsitiktinai buvo, tos duobės?

Elena Braškienė: Atsitiktinai, bet kadangi šovė, tai iškasė giliau, aš to nežinau. Aš net prie tų paminklų dabartinių nebuvau. Kažkaip aš nežinau, važiuoju į kapines, atlaidai buvo, vaikai sako, mamyte, važiuojam pažiūrėti ten to paminklo pastatyto. A, nenoriu, sakau, man ta vieta baisi, nenoriu to ir paminklo matyt. Ten buvo ir tokių, ir tokių laidota. Ir partizanų, kurie prie ruso buvo išstemti į miestelį, gulėjo, šunys tampė.

Alicija Žukauskaitė: Tai ten vyrai ar moterys?

Elena Braškienė: Partizanai vyrai. Ten buvo žydų užkasta ir tų užkasta. O tuos strebiterlius, skrebus, kaip vadindavom (NKVD), tai prie paminklo buvo palaidoti. Tai turbūt Sąjūdžio laikais juos iškasė ir kažkur kitus palaidojo. Nes prie paminklo būdavo rusų tokios raudonos žvaigždės pastatytos. Čia ant tų smėlynų laidėjo (pokario) partizanus, kurių tėvai nepasiimdavo, broliai neprieidavo, nes negalima buvo.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia jau po karo?

Elena Braškienė: Po karo, iš miško kuriuos sugaudavo ir kalną, ir nekaltą.